

שנקרא זחילה, וכ"כ בתשו' דובב מישרים (ח"א סי' קכ"ט) להוכיח מתשו' התת"ס (סי' רי"א).

ובביאור המח' אפשר לומר שאם הוא רק איסור מדרבנן ניחא שאע"פ שהוא זוחל כיון שאינו נראה לא פסלוהו, ובתשו' עין יצחק שם צידד שאיסור זחילה הוא רק מדרבנן.

אולם אם הוא פסול דאורייתא יש לעיין מאיזה טעם יש להכשיר בכה"ג. ובתשו' שואל ומשיב (שם) כ' דכיון שאין הזחילה נראית ¹²³⁴⁵⁶⁷נחשב עדיין למים מכונסים, וי"ל דכ"ז ¹²³⁴⁵⁶⁷ניחא לדעת התוס' והמרדכי (הובאו לעיל) שכ' דבעינן מים מיוחדים וא"כ יש לומר דאם אינו נראה הזחילה אכתי חשיב מים מיוחדים. וכן לדעת המרדכי דילפינן דבעינן קו וקיימי, יש לומר דכיון שאין הזחילה נראית הרי המים חשיבי קווי וקיימי בתוך הבור וכשר, [ועדיין צ"ב]. אבל לדעת רש"י שכ' שהוא תלוי בטבעיות המים לכאור' צ"ע דכיון שבמציאות הוא זוחל הרי אינו כטבעו וכבריתו. ולדעת התו"כ שממעט זחילה יש לדון דלכאורה במציאות הוא זוחל, ואולי נמי אפ"ל שעדיין תלוי אם נקרא זוחל או לא, דאם אין לזה שם זוחל הרי הוא כשר, ועדיין צ"ב. וכן לדעת הגר"א שכ' דכיון שהוא קטפרס אין כאן חיבור, יש לדון דלכאורה כיון שבמציאות המים זוחלין הרי הוא כקטפרס וא"כ לכאור' אינו חיבור ופסול.

ובעיקר הדין כ' בספר דבר אברהם (ח"ג סי' י"ג אות ב') וז"ל וחוכך אני הרבה בהגדרת זחילה שאינה ניכרת, שהרי דבר ידוע הוא שאם תהא המקוה רחבה הרבה מאד לא תהא הזחילה ניכרת אף זחילה

רבה, ואם אותה מדת הזחילה תהא במקוה קצרה תהא ניכרת לעין יפה, וא"כ איזה שיעור הוא בהכרת הזחילה, והרי אין ההכרה העיקר אלא כמות הזחילה היא דהוי ^{לאוצר החכמה} עיקר ומאי מוכיחה ההכרה עכ"ל.

זחילה הנראית מבחוץ

בתשו' שירי טהרה (סי' ס"ד) הביא סברא שאף אם הזחילה נראית רק בחוץ עדיין לא נקרא זחילה הניכרת, אולם כ' שיש לומר שזה פסול מדרבנן. וכן כ' שם בסי' ס"ה שזחילה הנראית רק מבחוץ לא נקרא זחילה, אולם אינו מקיל אלא באופן שהמים היוצאין יוצאין טיפין טיפין לתוך הכותל ורק כשנתאספו שם טיפין הרבה מתחיל לזוב מבחוץ, דזה לא נקרא זוחלין שהרי מה שזוחל מתחילה לתוך הכותל אינו ניכר, ומה שזוחל לבסוף הרי אינו זוחל מהמקוה אלא מהכותל.

ובדבר אברהם (שם) כ' ואלו נימא שהכרת הזחילה אינה על פני שטח המים אלא במקום הנקב מן הסדק מבחוץ ששם זוחל בוודאי תהא הזחילה ניכרת כמעט תמיד, וכ' על זה ותבא מזה חומרא גדולה וסיים בצ"ע.

ובתשו' עין יצחק (שם סי' כ"ב) כ' דבעינן שיראה בתוך המים שהוא זוחל, אבל אם אינו נראה אפילו נראה מבחוץ אינו פוסל, ומשמע שמקיל למעשה דבכה"ג לא נקרא זחילה הניכרת.

[ולכאורה לד' האמרי יושר הנ"ל שכ' דהכל תלוי אם המים זוחלין במציאות, ואפילו אינו נראה כלל רק יודעין אותו בידיעה נמי נקרא זחילה ניכרת יש לומר שאי"ז תלוי כלל אם נראה בחוץ או

לא שהרי אם יודעין במציאות שהוא נחסר כל כך נקרא זחילה ניכרת וצ"ב. ואף באופן ש' בתשו' שירי טהרה שמתחילה זוחל לתוך הכותל טיפין טיפין ואח"כ יוצא מהכותל לחוץ, יש לדון לד' האמרי יושר שהרי בוודאי יודע שהמים זוחלין. ואולי יש לומר שהרי מה שנבלע בכותל מעט מעט י"ל שאינו זחילה וא"כ אפילו אם רואה שאח"כ זוחל מהכותל לחוץ, אפ"ה כיון שהוא רק על ידי מה שמתחילה נבלע בכותל מעט מעט אינו פוסל וצ"ב.

ובביאור המח' בזה יש לומר דתלוי מהו הטעם שזחילה פוסלת ומה הטעם שאם אינה ניכרת אינה פוסלת, לדעת המרדכי דצ"ל דכשאינה ניכרת חשיב מים מכונסים, א"כ יש לומר שנחלקו אם בזה שרואין מבחוץ שהוא חסר הרי שוב אינם מים מיוחדים, והחולקים סברו דכיון שבפנים אינו נראה כלל זה גופא נקרא שאין ניכר הזחילה וחשיב כמים מכונסים וכן צריך לומר לדעת התוס' שאם אינו ניכר מבפנים נקראים מים מיוחדים, ועדיין צ"ב.

במחבר לפי שאין זחילתו ניכרת.

זחילה כעין נהר

בתשו' הרא"ש (כלל ל"א אות ד') וכן כ' הרא"ש בהלכות מקוואות (סי' י"א) שזחילה הוא דוקא זחילה כעין נהר הא לאו הכי לא נקרא זחילה, אולם למעשה פסק שיש להחמיר שאם ניכר הזחילה פסול, ובדברי חיים (הל' מקוואות אות ד' ובאות ט"ו) הביא שלהלכה אין לסמוך על זה כלל.

ולמש"ב לעיל הטעם שזוחלין פסוליין במקוה הוא מגזיה"כ שמעיין

מכשיר בזוחלין משא"כ מקוה, אפשר לומר דגדר זוחלין שנתמעטו לגבי מקוה הוא רק זוחל כמו נהר, ובלא"ה לא נקרא זוחלין, אולם לשאר הפי' צ"ב. והנה לדעת הגר"א יש לומר דרק זחילה גדולה כמו נהר הוי כקטפרס ואינו חיבור, אולם לדעת התוס' דבעינן מים מיוחדים ולא זוחלין צ"ב דכיון שהוא זוחל הרי שוב אינו מים מיוחדים. ואולי יש לדחוק שאם אינו זוחל כמו נהר אלא מטפטף עדיין נקרא שעיקר המים הם מים מיוחדים רק דיוצא ממנו קצת מים, משא"כ כשהוא זוחל כמו נהר אינו מיוחד כלל ועדיין צ"ב. ולדעת המרדכי שבעינן מים מכונסים נמי צ"ב, ואולי גם לד' צ"ל שזה נמי חשיב מכונסים כל זמן שאינן זוחלין כמו נהר.

ולדעת רש"י שהכל תלוי בטבעיות המים אם הן זוחלין או לא, יל"ע אמאי מטהר הא אפילו אם אינו זוחל כמו נהר אכתי אין טבען של המים ללכת ממקום למקום וצ"ב. ואולי י"ל דס"ל דלא נחשב נשתנה מטבעו אלא א"כ נשתנה כמו נהר שהרי אינו כמקוה אלא כנהר, אבל אם המים נוטפים והולכין קצת טיף אחר טיף לא נקרא זוחלין כיון שלא נשתנה כמו נהר וצ"ב.

אולם ראוי לציין שבתשו' אמרי יושר (ח"א סי' ק"ל) כ' שיש לומר דכולי עלמא מודו להרא"ש דאם אינו זוחל כנהר אינו פוסל מדאורייתא אלא מדרבנן עיי"ש.

זחילה בשיעור ככונס משקה

בגדולי טהרה (סי' ח') כ' שאם לא ניקב ככונס משקה לא נקרא זחילה הניכרת, ומביא רא"י מרש"י חולין (דף קז.) לענין נטילת ידים דבעינן נקב שיהא ניכר

שנוטל ידיו ומבואר שאם הוא פחות מכונס
משקה לא נקרא שהוא ניכר.

אולם בתשו' אמרי יושר (ח"א סי' קכ"ז) הביא
שמד' הדברי חיים (חיו"ד ח"א סי' צ"ט)
שכ' שאם נוטף טיף אחר טיף פסול משום
זחילה מבואר שחולק עליו.

ובתשו' דברי יציב (חיו"ד סי' קט"ו) כ' לדחות
ראיית הגדולי טהרה דלענין נט"י
בעינן שהנטילה תהא ניכרת על ידיו שבאין
מכלי ואין ראי' לנידון דידן מה נקרא זחילה
הניכרת (ח).

ובמקוה טהרה (ס"ק ק"ל) הביא דברי הגדולי
טהרה וכ' שבפחות משיעור זה
עדיין צ"ע למעשה.

אולם בחיבור לטהרה (כלל ב' אות מ') כ'
שיש לצדד שזחילה נקרא מה שהוא
זוחל בקלוח אפילו אינו ניכר ורק מה שהוא
מטפטף אין נקרא זחילה, ומביא ראי' מד'
הרמב"ם (הובא לעיל בסעיף י"ד) שמעיד שנוטף
ממנו טיף טיף אע"פ שיוצא במרוצה לא
נקרא זחילה אא"כ יורד בקילוח, וא"כ ה"ה
הכא, ואם יורד בקילוח פוסל אפי' אינו
ניכר. ומה שכ' המחבר שאינו ניכר היינו
שמדבר על עצם הזחילה שזחילה היורדת
טיפין טיפין לא נקרא זחילה הניכרת.

אולם סיים שם שיש לומר שאפילו בקילוח
אם אינו ניכר נמי יש לומר שאינו
פוסל ונקרא זחילה שאינה ניכרת, וכ'
שנראה יותר שכן הוא כונת הרשב"א, אולם

סיים דצ"ע מהיכי תיתי שאינה פוסלת דכל
הראיה ממקוה שנבלע בקרקע יש לדחות
דשאני התם שהמקוה אינו בולע רק טיף
טיפ' ולא בקילוח. [ועיין בשירי טהרה (בתשו'
מ"א) שכ' שאם יש חיבור בין המקוואות
בשיעור של שפופרת הנוד ממה נפשך כשר,
דכיון שיש חיבור הרי הוא כמקוה אחד,
ואם המים אינם עושין אותו למקוה אחד
הרי אין חשיבות להמים וא"כ גם כן לא
נקרא זחילה הניכרת, ומבואר שאפי' אין בו
נקב של שפופרת הנוד לא נקרא זחילה
הניכרת, אולם עיי"ש שכ' שאף אם
מחמירין לכל אחד דהיינו שנחשב זוחלין
אף פחות משפופרת הנוד ואף במעט נחשב
זוחלין אף בטיפ' אחר טיף, אפ"ה מצטרפין
יחד שניהם ואינם פוסלין עכ"ד. וצ"ב].

ועיין עוד מש"כ לעיל בשם הפוסקים שאם
אינה ניכרת מחמת שהמים מכסים
אותן י"א שזה נמי נקרא זחילה שאינה ניכרת.

זחילה שאינה ניכרת למעשה

לעיל הובא דברי תשו' עמק שאלה (סי' מ"ט)
שכ' שלמעשה יש להחמיר אפילו
בזחילה שאינה ניכרת, ובמקוה טהרה (ס"ק
קכ"ט) כ' שצריך מתינות גדולה להקל בדין
זה, וכד' פסק בדברי יציב (חיו"ד סי' קט"ו).

זחילה שאינה ניכרת למעלה מארבעים פאה

יש לציין למש"כ בתשו' דובב מישרים (ח"ג
סי' מ') בשם אחיו שכ' בספרו חזון נחום

(ח) ועיי"ש בדברי יציב שהק' על זה שהרי כיון שיוצא ממקוה למקוה הרי במקוה הנכנס יש בו ככונס
משקה, עכ"ד. ולא זכיתי להבין דבריו הק' שהרי השיעור של כונס משקה הוא מה שיכולין להכניס
משקה תוך הנקב, אבל מה שיוצא מן הנקב ונכנס למקוה עדיין לא נקרא כונס משקה וא"כ בניד"ד
הרי אין בו נקב רק כמוציא משקה ולא ככונס משקה ואולי יש שם טעות הדפוס בתשו' וצ"ב.